

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 20.07.2021
Published /Yayınlanma 27.09.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Altuncuoğlu, N. & Erdoğan, A. (2021). Görsel Verilerde Pınarbaşı'da sosyo- kültürel hayat (1923-1970). *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(74), 2319-2334.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2691>

- **Dr. Öğretim Üyesi Neslihan ALTUNCUOĞLU**
<https://orcid.org/0000-0002-3244-5077>
Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kayseri / TÜRKİYE
- **Dr. Abdullah ERDOĞAN**
<https://orcid.org/0000-0002-5841-800X>

GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI'DA SOSYO- KÜLTÜREL HAYAT (1923-1970)*

SOCIO-CULTURAL LIFE IN PINARBAŞI IN VISUAL DATAS (1923-1970)

ÖZET

Kayseri, tarihi ipek yolunun önemli bir kolu üzerinde bulunmakla, dünya ile kesintisiz ilişkide bulunan, bütün zamanlarda önemli olmuş bir şehirdir. Günümüzde Kayseri'ye bağlı bir ilçe olan Pınarbaşı, 1861 yılında Sivas Eyaleti'ne bağlı bir kaza, 1862 yılında Bozok Eyaleti'ne bağlı bir Sancak, 1865 yılında yeniden Sivas Eyaleti'ne bağlı bir kaza statüsünü kazanmıştır. Pınarbaşı, Sultan Abdülaziz döneminde "Aziziye" ismiyle kurulmuş; 1926 yılına kadar Sivas'a bağlı kalmış, bu tarihten sonra da aynı isimle Kayseri'ye bağlanmıştır. 1928 yılında ise Pınarbaşı ismini almıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra, Şirvan Dağı'nın eteklerinden çıkan pınardan dolayı Pınarbaşı adını almıştır. Kayseri ilinin doğusuna 89 km. uzaklıkta bulunan Pınarbaşı'nın yüzölçümü 3328 kilometrekaredir. İlçe geçmişten bu yana önemli bir hayvancılık merkezidir. 1950'li yıllara kadar ilçe halkı at yetiştiriciliği yapmış yetiştirilen atlar orduya satılmış bu sayede iyi gelirler elde edilmiştir. Pınarbaşı ilçesi tarihi eserler bakımından son derece zengindir.

Sosyal yapı olarak Çerkez, Avsar ve 93 Muhacirleri kimi yerleşimlerde homojen, bazı köylerde ise karışık şekilde iç içe yaşamaktadır. Çalışmamızda, 1923-1970'li yıllar arasında Pınarbaşı'ndaki sosyo-kültürel hayat görsel verilerle irdelenecek, bu süreç içerisinde yaşanan sosyo-kültürel değişim, görsel verilerle desteklenerek anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Pınarbaşı, Görsel Veriler, Sosyo-Kültürel Hayat.

ABSTRACT

Kayseri, being on an important branch of the historical silk road, is a city that has uninterrupted contact with the world and has been important at all times. Pınarbaşı, which is a district of Kayseri today, gained the status of a county of Sivas Province in 1861, a Sanjak of Bozok Province in 1862, and a district of Sivas Province in 1865. Pınarbaşı was established under the name of "Aziziye" during the reign of Sultan Abdülaziz, and Aziziye remained attached to Sivas until 1926, and after this date it was connected to Kayseri under the same name. In 1928, it was renamed Pınarbaşı.

After the proclamation of the Republic, it took the name Pınarbaşı because of the spring emerging from the skirts of Şirvan Mountain. 89 km to the east of Kayseri province. The area of Pınarbaşı, which is located at a distance of 3,328 square kilometers. The district has been an important livestock center in the past. Until the 1950s, the people of the district were engaged in horse breeding, and the horses were sold to the army, thus good incomes were obtained.

Pınarbaşı district is extremely rich in terms of historical artifacts.

As a social structure, Circassian, Avsar, and 93 Immigrants live together homogeneously in some settlements and mixed in some villages. In our study, the socio-cultural life in Pınarbaşı between the years 1923-1970 will be examined with visual data, and the socio-cultural change experienced in this process will be explained with the support of visual data.

Keywords: Pınarbaşı, Visual Data, Socio-Cultural Life.

* 10-12 Temmuz 2018 tarihleri arasında düzenlenen I. Pınarbaşı Sempozyumu'nda tebliğ olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Pınarbaşı (eski adı: Aziziye), Kayseri iline bağlı, 3328 kilometre karelik bir yüzölçüme sahip ilçedir. 1861 yılında Aziziye adıyla sultan Abdülaziz zamanında Sivas'a bağlı bir ilçe olarak kurulmuş, daha sonra şimdiki adı verilmiştir. Hemen yanında büyük bir su kaynağı vardır ve günümüzde halk arasında "göz" adı ile bilinmektedir (İzbirak,1978).

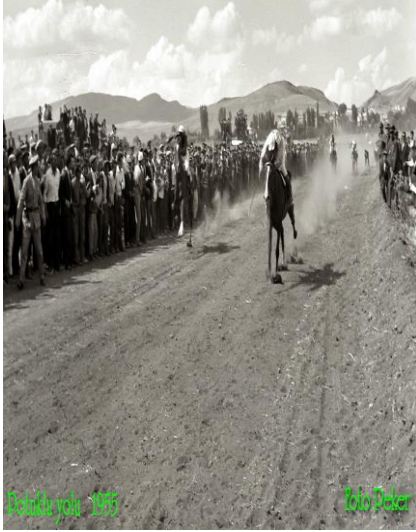
Pınarbaşı, Kayseri'nin doğusunda olup; Kayseri-Sivas arasındaki 45 nolu devlet yolunun Kayseri'den 27. kilometresinden güneydoğuya ayrılan ve Bünyan'dan geçen 60 nolu yoldan 107 kilometre, Kayseri'nin ayrılış yolundan 80 kilometre mesafededir. Pınarbaşı'nın Pazarören kasabası (son çıkan büyükşehir yasasıyla mahallesi) Pınarbaşı'na 26 kilometre mesafede olup Pazarören Köy Enstitüsüne ev sahipliği yapmış ve birçok yoksul köy çocuğuna eğitim-öğretim imkanı sağlamıştır (Üzümeri, Dinçer & Kazancı,1957).

İlçenin geniş arazisi Uzunyayla'dan Zamantı teknesine kadar uzanır. Karasal iklime sahip olan ilçede kışlar sert geçer ve sıcaklığın -20 derecelere kadar düştüğü görülür. Pınarbaşı'nın başlıca akarsuyu Zamantı Irmağı'dır. İlçenin güneyinde Şirvan Dağı bulunmaktadır. İlçede ekonomik faaliyet olarak tarım ve hayvancılığın yanında, krom madeni işletmeciliği yapılmaktadır. Pınarbaşı, 1546 rakımlı yüksekliktedir. Tarım alanında buğday, arpa, çavdar, yulaf çok miktarda yetiştirilir. Hayvancılık olarak Pınarbaşı'da koyun, sığır, keçi vb. yetiştirilmektedir. At yetiştiriciliği, iklim şartları itibarıyla yöre için oldukça uygun ve elverişli olmuştur. Uzun Yayla Devlet Aygır Deposu ile köylünün elindeki atları safkan ve yarımkan Arap aygırları ile ıslah edilmeye çalışılmıştır. At yetiştiriciliği makineli tarıma geçişle azalmıştır. Eskiden yılki adı verilen atlar kışları serbest dolaşırken günümüzde eski önemini kaybetmiştir (İzbirak,1978).

2. GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI AT SERGİSİ

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker,Pınarbaşı Kayseri)

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

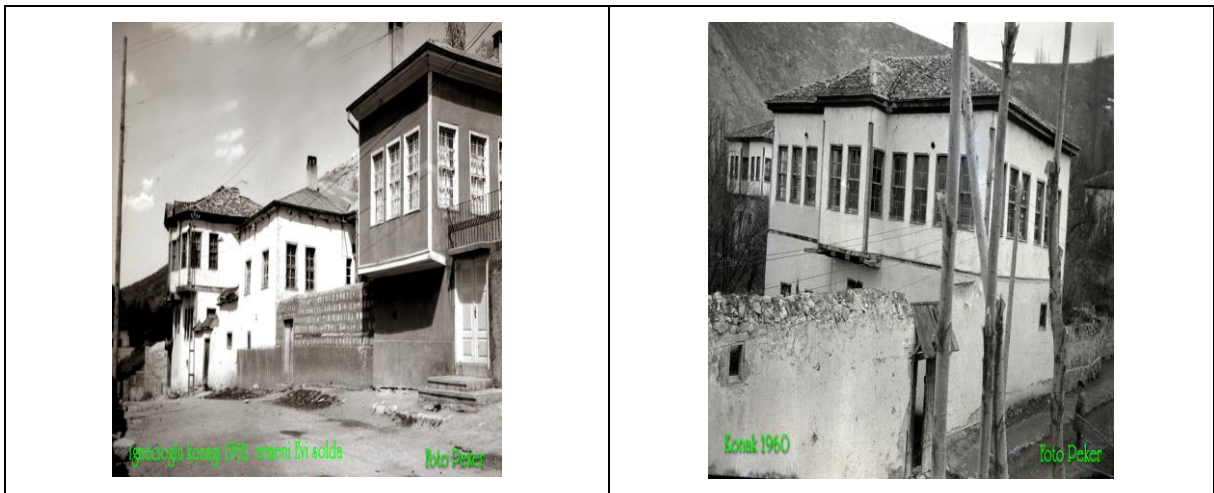
Pınarbaşı Uzunyayla atları, 1700'lü yılların ilk çeyreğinden beri Uzunyayla atları olarak bilinmektedir. O yıllarda bölgede çok sayıda yıllık adı verilen yerli ve yaban at sürüleri bulunduğu bilinmektedir. Bu at sürüleri kışın serbestçe dolaşmakta ve sayıları oldukça fazlaydı. Bu atlar eğitilerek Osmanlı ordusuna ve çevrede at merakı olan kişilere para ve takas yoluyla verilmekteydi. Pınarbaşı'dan, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele döneminde, orduya çok sayıda at tedarik edilmiştir. Kafkas göçmenlerinin Uzunyayla'ya yerleştikleri 1860'lı yıllardan sonra Kafkas ırkı atlarla, Uzunyayla'da bulunan çok sayıda at ırkının birleşmesi neticesinde daha güçlü ve daha iri yapılı yeni bir ırk ortaya çıkmıştır. Binek olarak ata olan ihtiyacın ortadan kalkmasıyla birlikte, at yetiştiriciliğine verilen önem azalmıştır. Yörede son yıllarda saf kan İngiliz yarış atları yetiştirilmeye başlanmıştır (Bozkurt,2016).

Pınarbaşı'da, günümüzde otogar olarak kullanılan alanda geniş bir saha bulunmaktaydı. Bu alanda, yılın 365 günü sabit duran hayvanların yem yedikleri tekneler vardı. Yılın belirli günleri ordudan satın alma komisyonu yöreye gelir, sergilenen cins atlardan ordunun at ihtiyacı tedarik edilirdi. Pınarbaşı'da yetiştirilen cins atlardan çok miktarda orduya at satılırdı. Ordudan gelen komisyonun bir hafta kadar süren bu faaliyeti esnasında, Pınarbaşı'da bir panayır havası oluşur, ekonomik anlamda ilçeye çok büyük katkı sağlardı. Kasabanın küçük çocukları bu süreçte vişne satarlardı. Vişne satışından dolayı bu faaliyetlerin bahar aylarının sonu, yazın başlangıcına denk gelmesi planlanırdı. At yarışları ise Pınarbaşı mezarlığının arkasında yapılırdı, yarış kazananlara ödül verilirdi (Erdem, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

3. GÖRSEL VERİLERDE GELENEKSEL PINARBAŞI EVLERİ

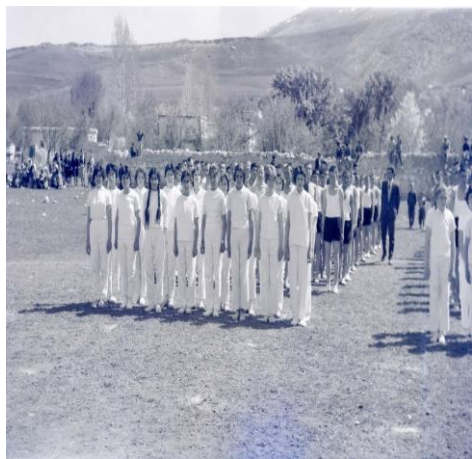
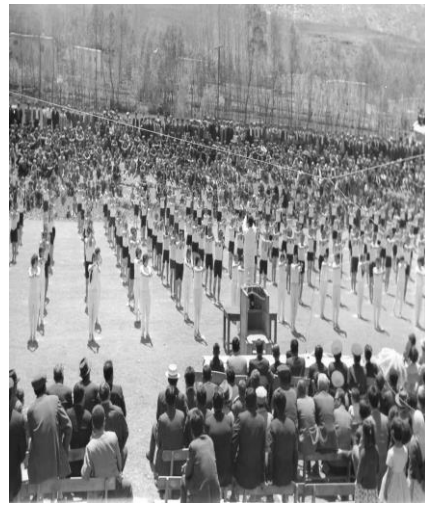
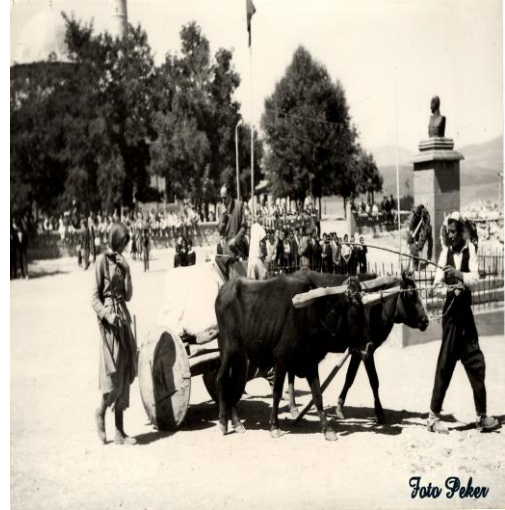
Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Pınarbaşı ilçesinde, günümüzde sadece birkaç özgün ev korunabilmiştir. Bunlar ikişer katlı olup, kaba yontma taş, kerpiç ve ahşap malzeme kullanılmıştır. Pınarbaşı'da eski evlerin içi sofalı olarak planlanmıştır. Bu evlerin alt katında mutfak, ambar ve bir oda bulunmaktadır. Üst katta ise bütün odalar sofaya açılmıştır. Ancak Geleneksel Pınarbaşı evlerinden günümüze kadar korunabilenlerin sayısı oldukça azdır (URL1).

4. GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI'DA MİLLİ BAYRAMLAR

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

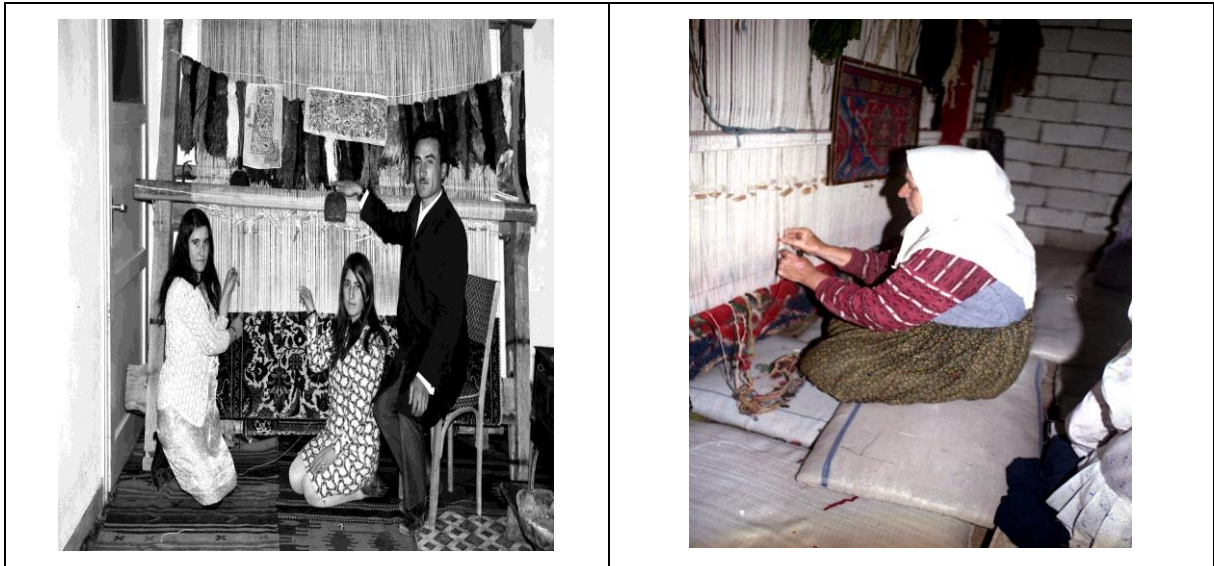
Milli Bayram anlayışı, milliyetçiliğin doğuşuyla başlamış, milli devletin kuruluşunu ve devamını sağlamak amacıyla, milli duyguların canlı tutulması ve nesillere aktarılması için önemli birer sembol olmuştur. Milli Bayramlar, Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyetle başlamış, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile hakiki kimliğini kazanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi 27 Mayıs 1935 tarihinde kabul ettiği 2739 sayılı Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Hakkında Kanun ile bayram günlerini belirlemiştir. Kanunun birinci maddesine göre Ulusal Bayram yalnız Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim günüdür. Türkiye'nin içinde ve dışında devlet adına yalnız o gün tören yapılır. Cumhuriyet'in ilan edildiği gün

ulusal bayram olarak ilan edilmiştir. İkinci maddesine göre ise genel tatil günleri sıralanmıştır. Buna göre 30 Ağustos Zafer Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 1 Mayıs İşçi Bayramı tatil günleri olarak belirlenmiştir. 19 Mayıs günü ise 2739 Sayılı Kanun'a ek kanun olarak 20 Haziran 1938 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı olarak kabul edilmiştir (Altuncuoğlu ve Saydan,2015). Fotoğraflarda görüldüğü gibi milli şuuru canlı tutmak, birlik ve beraberliği daim kılmak duygularından hareketle, Milli Bayramlar Pınarbaşı'nda da büyük bir sevinç ve coşkuyla kutlanmıştır. Törenler, devlet ricali, katılan öğrenciler, asker, kamu görevlileri ve çok sayıda halkın katılımıyla gerçekleşmiştir.

5. GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI'DA KERESTECİLİK VE HALICILIK

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Fotoğraflar 1950'li yıllara ait olup, ekonomik anlamda kerestecilik Pınarbaşı'nda önemli bir yer teşkil etmiştir. Ağaç işlerinde elektrikli testerenin olmadığı dönemlerde iskele kurulumu, el hızarı denen büyük testere ile bir kişi iskelenin üzerinden bir kişi de iskelenin aşağı kısmından ağaçları biçimlendirirlerdi. Yorucu ve zahmetli olan bu sistem uzun zaman uygulanmıştır. Bu dönemde bu işi yapan kişilere tahtacı veya farsak denilmekteydi. Günümüzde eskiye oranla azalma olsa da halen yapılmakta olan kerestecilik, elektrik enerjisiyle çalışan kereste biçme makineleriyle, modern tezgâhlarda işlenmektedir. Fotoğraflarda görüldüğü gibi, halıcılık, ilçe için önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Halıcılıkla ilgili işlerin büyük çoğunluğunu kadınlar yapardı. Halı dokumak için kullanılacak iplerin boyanması, iplerin eğrilmesi ve halı dokunması işleri kadınlar tarafından el emeği harcanarak yapılırdı. Eskiye oranla ciddi bir azalma geçirse de günümüzde halen evlerde halı tezgâhlarında el dokuması halılar üretilmektedir (Cengiz, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

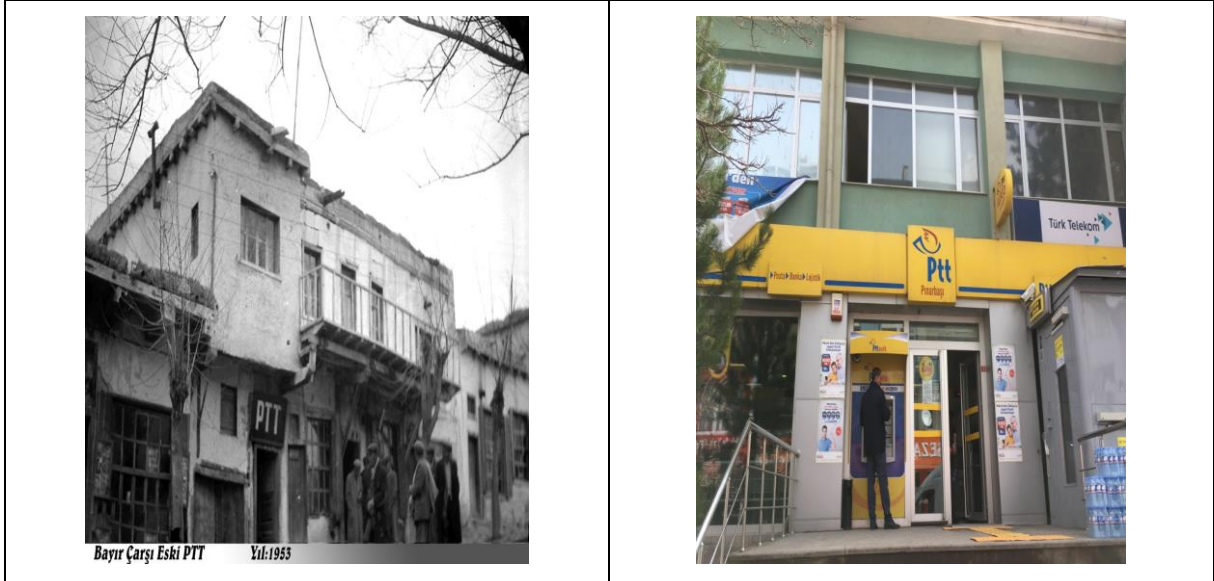
6. GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI PATATES FESTİVALİ

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

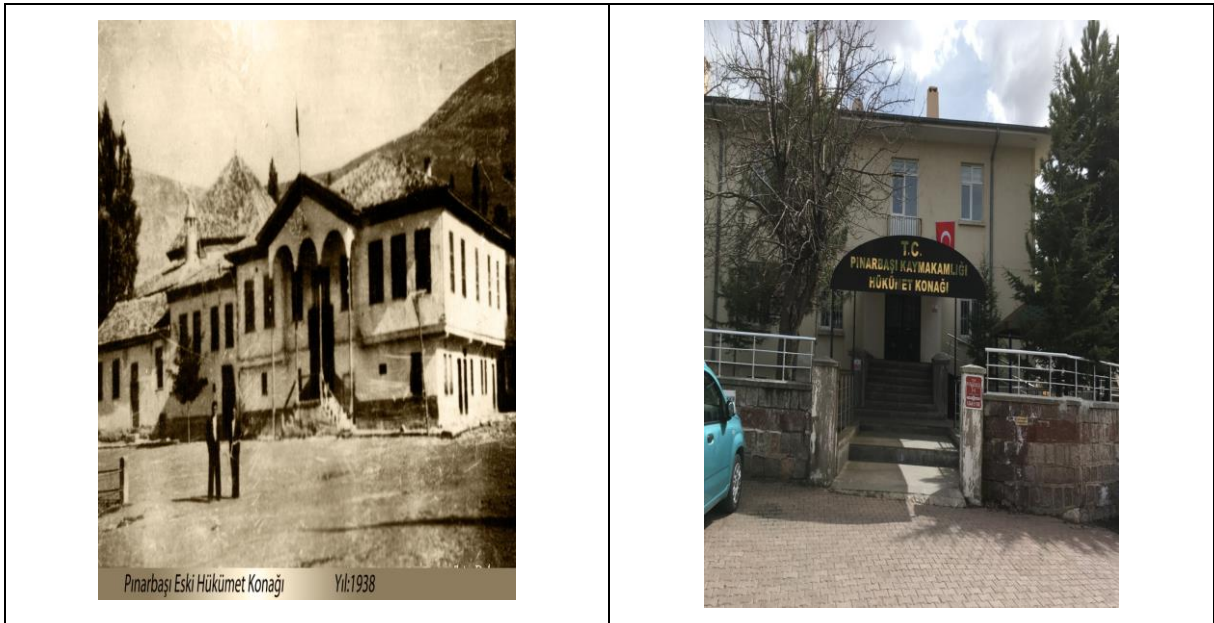
Fotoğraflar 1960'lı yıllarda Pınarbaşı Karaboğaz ve Gebelek Köyü'nde düzenlenen festivale aittir. Tarımsal faaliyetler, ekonomik alanda Pınarbaşı'da önemli bir yer tutmuştur. Sulama imkânlarının gelişmesiyle birlikte patates ekimi de yörede yaygınlaşmıştır (Cengiz, Röportaj Tarihi: 03.04.2018). Günümüzde Hububat tarımı yöre için önemli bir geçim kaynağı olup, son yıllarda şeker pancarı ekilen alanlarında artış olmuştur (Bozkurt,2016).

7. GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI'DA RESMÎ KURUMLAR

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Soldaki fotoğraf 1953 yılına ait olup, günümüzde haliyle birlikte sunulmuştur. Eski PTT, şuan Hükümet Meydanı'nda, Atatürk heykelinin olduğu kısımda yer almaktaydı. 1950'li yıllarda Mustafa Sönmez, PTT'de müdürlük yapmıştır. O dönemde, PTT'nin sağ tarafında, halk arasındaki ismiyle, Yukarı Mektep (Barbaros İlkokulu) olarak adlandırılan okul bulunmaktaydı (Erdem, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Soldaki fotoğraf 1938 yılına ait olup, Eski Hükümet Konağı, şimdiki Kaymakamlık binasının bulunduğu yerde idi. Şu an Hükümet Konağı olarak kullanılan yapı, eski binanın yerine inşa edilmiştir. Kaymakamlık ve adliye aynı yapının içerisinde yer almaktadır (Cengiz, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker,Pınarbaşı Kayseri)

Soldaki fotoğraf 1958 yılına ait olup, günümüzdeki haliyle birlikte verilmiştir. Pınarbaşı Devlet Hastanesi, 2017 yılının Nisan ayında yapılan yeni binasına geçerek hizmet vermeye devam etmektedir (Pınarbaşı Devlet Hastanesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile yapılan röportaj 1.04.2018).

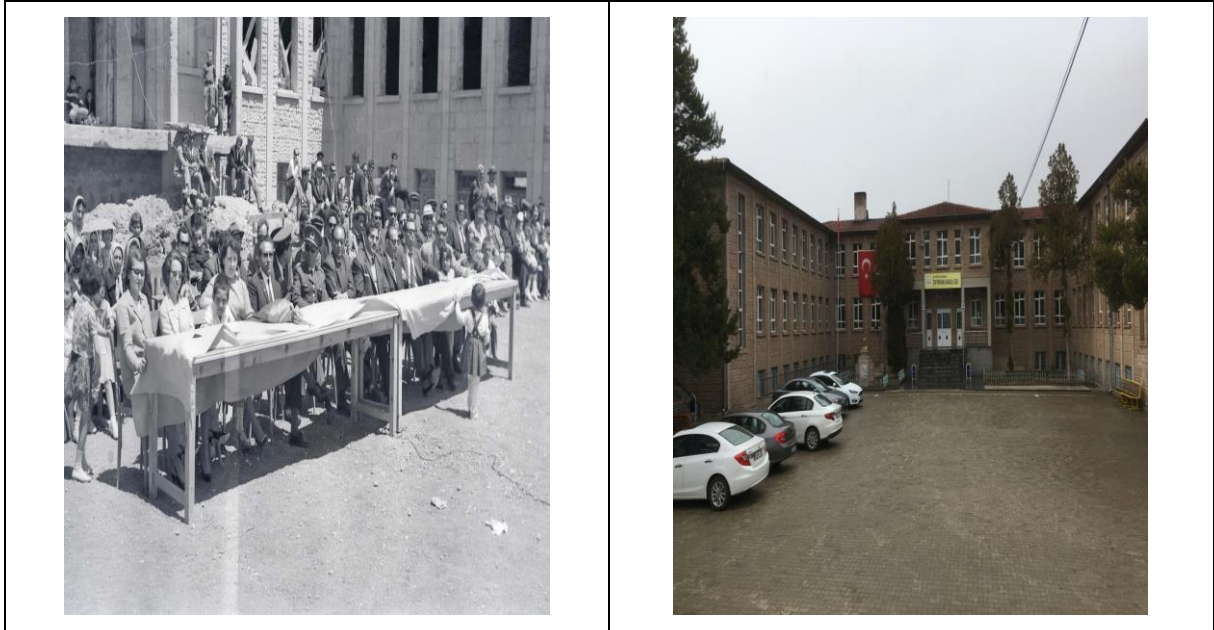
Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker,Pınarbaşı Kayseri)

Soldaki fotoğraf 1940'lı yıllara ait olup, günümüzdeki haliyle birlikte sunulmuştur. Eski adliye binası 1945-1946 yıllarında yanmıştır. O yıllarda Pınarbaşı'da davalara "dava muhakimleri" adı verilen kişiler bakmaktaydı. Pınarbaşı'na atanan ilk hâkim Hulusi Arman'dır. Daha sonraları esmer tenli olması nedeniyle halk arasında "Kara Hâkim" diye anılmıştır. Günümüzde Pınarbaşı Adliyesi, Hükümet Konağının içinde yer almaktadır (Cengiz, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Soldaki fotoğraf Pınarbaşı Barbaros İlkokulu önünde çekilmiş olup, 1955 yılına aittir. Barbaros İlkokulu, o dönemlerde halk arasındaki adıyla Yukarı Mektep olarak bilinmekteydi. Pınarbaşı Barbaros İlkokulu günümüzde Pınarbaşı Milli Eğitim Müdürlüğü olarak hizmet vermektedir (Erdem, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

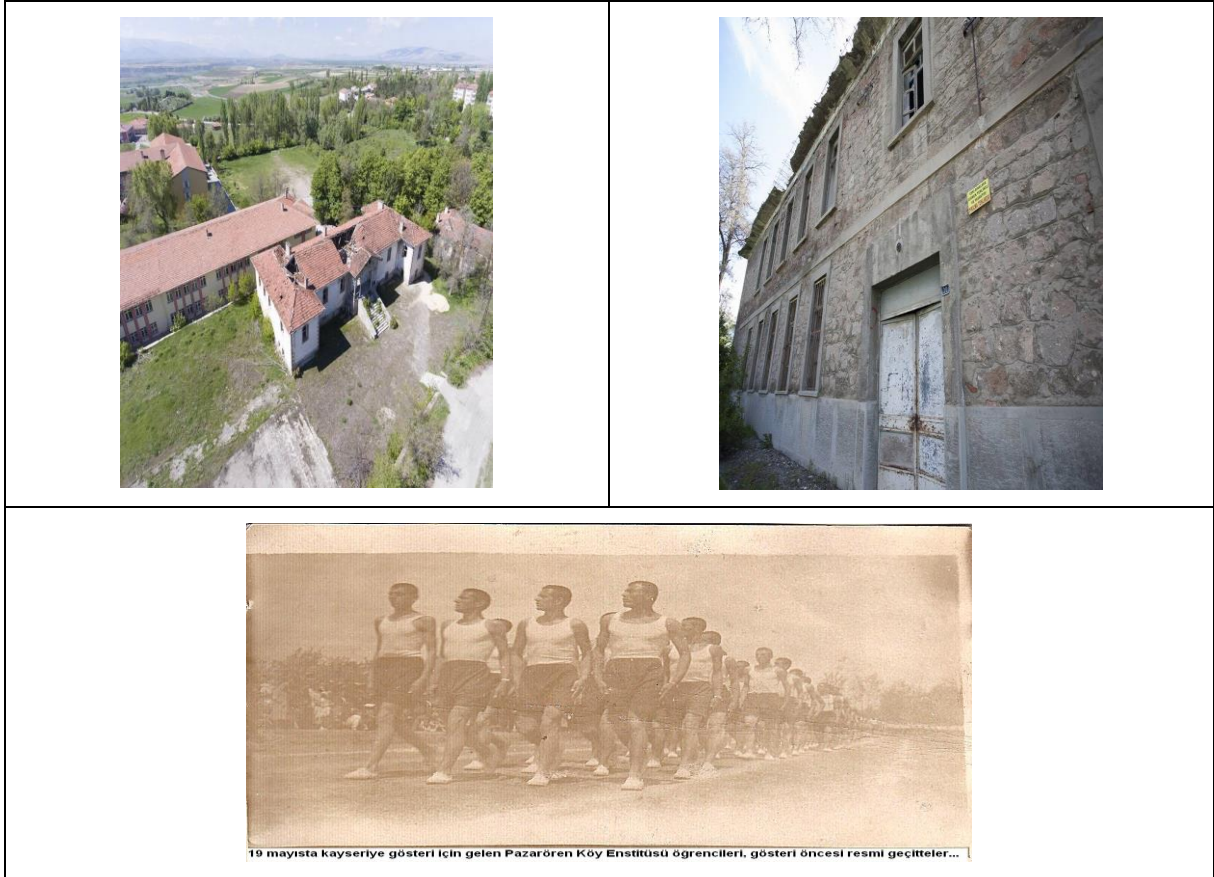
Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Soldaki fotoğraf, Pınarbaşı Lisesi önünde çekilmiş olup, 1960'lı yıllara aittir, günümüzdeki haliyle birlikte sunulmuştur. Günümüzde Pınarbaşı Lisesi, çok programlı lise olarak eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir (Erdoğan, Röportaj Tarihi 05.04.2018).

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Fotoğraflarda yer alanlar, Pınarbaşı Pratik Kız Sanat Lisesi öğrencileridir. Fotoğraflar 1950- 1960'lı yıllara aittir. Ahşap bir yapı olan Pratik Kız Sanat Lisesi, Cumhuriyet Meydanı'nın üst kısmında yer almaktaydı (Erdoğan, Röpörtaj Tarihi 05.04.2018).

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Fotoğraflarda sunulan okul, Pınarbaşı kültür müesseselerinden biri olan Pazarören Köy Enstitüsüdür. 17-29 Temmuz 1939 Birinci Eğitim Şûrası'nda ele alınan köylerde eğitim konusu, her yönüyle tartışılmaya açılmıştır. Ancak köylünün eğitiminde yalnızca köylüye okuma-yazma öğreten bir öğretmenin yeterli olmayacağı, köy öğretmeni yetiştirecek kurumların çok yönlü eleman yetiştirmesi gerektiğine karar verilerek, yeni açılacak kurumlara "*Köy Enstitüsü*" adının verilmesi uygun bulunmuştur (Aysal,2005). 13 adet Köy Enstitüsü açılmasına karar verilmiş ve gerekli yatırımlar yapılarak 26 Ağustos 1940 tarihinde hepsi aynı anda açılmıştır. Pazarören'de saat 11.00'de törene başlanmış, Enstitüsü'nün Müdürü Sabri Kolçak ve Kayseri Valisi Şefik Refik Soyeri birer konuşma yaparak okulu hizmete sokmuşlardır. İlk mezununu 1944 yılında vermiştir. İlk önce iki büyük binada

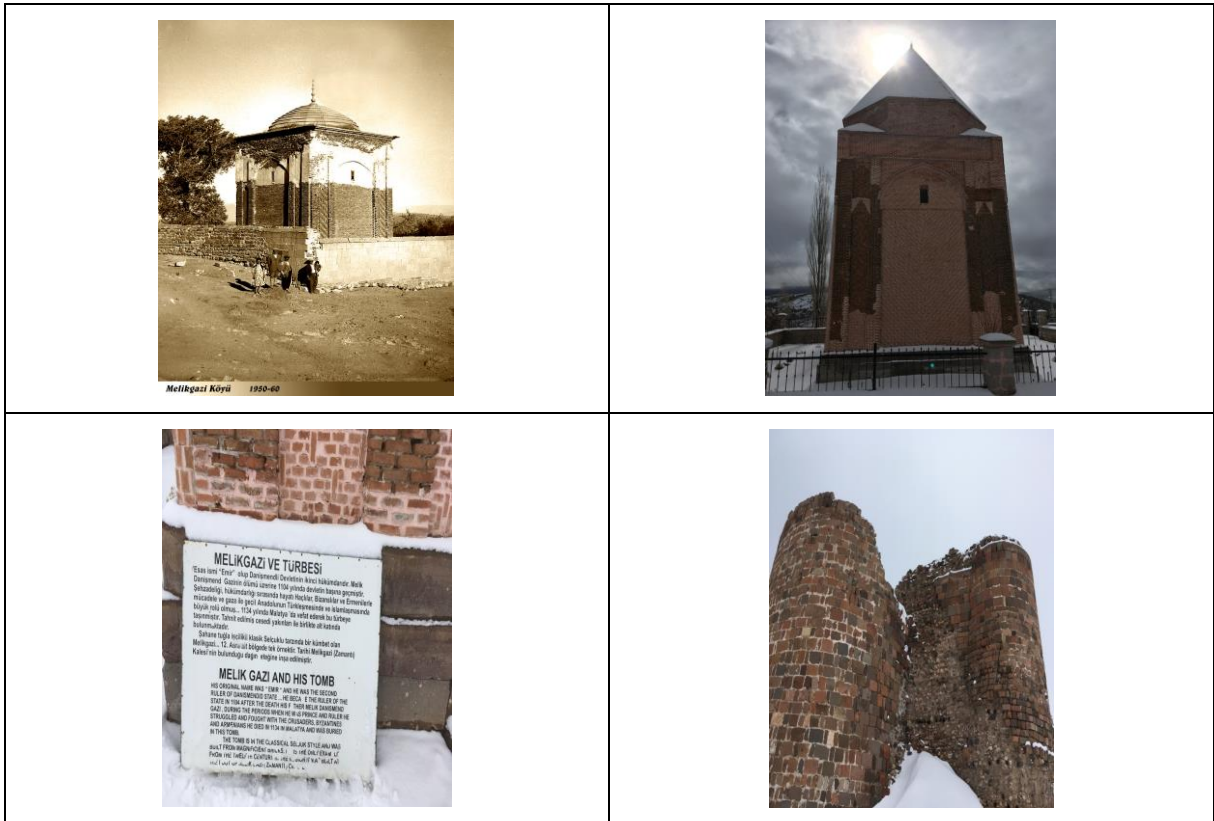
açılan Pazarören Köy Enstitüsü'ne daha sonra irili ufaklı 48 bina daha eklenmiştir. 1954 yılında Köy Enstitüleri tümüyle kapatılmıştır. Enstitülerin adı ilköğretmen okulu olarak değiştirilmiştir. Kayseri Koruma Kurulunun 5 Mayıs 2000 tarihli ve 2576 sayılı kararıyla Pazarören Köy Enstitüsünün ayakta kalan binaları arazileriyle birlikte koruma altına alınmıştır (Özdoğan,1948).

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker,Pınarbaşı Kayseri)

Fotoğraflarda Halk Eğitim Merkez Müdürlüğü olarak görülen yapı, 1950'li yıllarda kütüphane olarak faaliyet göstermiştir. Bu yıllarda Turgut Koçak, kütüphane de memur olarak çalışmıştır. Pınarbaşı Halk Eğitim Merkezi, 1965 yılında eğitim faaliyetlerine başlamış, mahalle ve köylerde haktan gelen talepler doğrultusunda merkezde çeşitli kurslar açılmıştır (Erdem, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

8. GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI'DA TARİHİ YAPILAR

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker,Pınarbaşı Kayseri)

Fotoğraflarda Melikgazi Türbesi ve Zamantı Kalesi yan yana verilmiştir. Melikgazi Türbesi, Pınarbaşı ilçesine bağlı, Melikgazi Mahallesinde yer almaktadır. Danişmentli Devleti'nin kurucusu Gümüş Tekin Ahmet Gazi'nin oğlu ve "Kayseri Fatih'i" diye bilinen Melik Mehmet Gazi'nin babası Melik Gazi (Emir Gazi)'ye aittir. Selçuklu tarzında kesme taşlar ve kırmızı tuğladan yapılmıştır. Piramit külahlı kubbesi, dört cephede küçük birer penceresi bulunan iki katlı türbenin alt katında, Melik Gazi ve yakınlarına ait

olduğu sanılan yedi sanduka ile Bizans kumandanlarından birine ait “kesik baş” bulunmaktadır. Sancaktar Türbesi de Melik Gazi Türbesi ile aynı yerde yer almaktadır. Günümüze intikal etmiş bir yapıdır. Orijinal yapı II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında 1237 yılında inşa edilmiştir.

Zamantı Kalesi, Pınarbaşı ilçesine bağlı Melikgazi mahallesi yakınında yüksek bir tepe üzerine inşa edilmiştir. İsmi Bizans tarihçilerinin sıkça zikrettiği Tsamandos’tan aldığı ve orta çağlardan kalma bir yapı olduğu sanılan Zamantı Kalesi, özellikle Danişmentoğulları zamanında büyük önem taşımıştır. Çevre halkı tarafından “kuş kalesi” olarak da adlandırılmaktadır. Günümüzde ise kalıntıları bazı kısımlarında hala görkemli bir şekilde durmaktadır (Satoğlu,2002).

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker,Pınarbaşı Kayseri)

Fotoğraflarda görülen han tarihi İpek Yolu üzerindedir. İpek Yolu, en doğudan en batıya ipek ticaretini ifade eden basit bir yol değil kurumsallaşmış bir ticaret kültürünün de genel adıdır. İpek Yolu’nun önemli kısmı Türklerin yaşadığı coğrafyada uzanmaktadır. Bu sebeple Türklerin yaşadığı coğrafyalarda, Türk tarihinde ve Türk kültürünün temel unsurlarında İpek Yolu’nun ayrı bir önemi olmuştur. Türklerin yaşadığı geniş coğrafi bölgeleri birbirine bağlayan tek ulaşım yolu olan İpek Yolu, bir taraftan Türk yurtlarını birbirine bağlarken aynı zamanda ticari ilişkilerini yoğunlaştırmış, zenginleşmelerine sebep olmuş, birlik ve beraberliklerini sağlamış, medeniyet seviyesi çok yüksek büyük yerleşim birimlerinin kurulmasında ana rol oynamıştır İpek Yolu üzerinde 1000 yıldan fazla hâkimiyet kuran Türk devletleri, bu hâkimiyetleri boyunca sadece doğu-batı ticaret yollarının denetimini ve güvenliğini sağlamakla kalmamışlar ayrıca bu ticareten önemli gelir elde etmişlerdir (Deniz,2016).

İpek Yolu adı verilen bu uzun güzergâh, Kayseri üzerinden Pınarbaşı’na doğru devam etmektedir. Yol üzerinde belirli aralıklarla “hanlar” inşa edilmiş olup bu hanlardan bazıları günümüzde kültür mirası olarak koruma altına alınmış, bazılarının ise kalıntıları günümüze ulaşabilmiş durumdadır (Kalafat,1997).

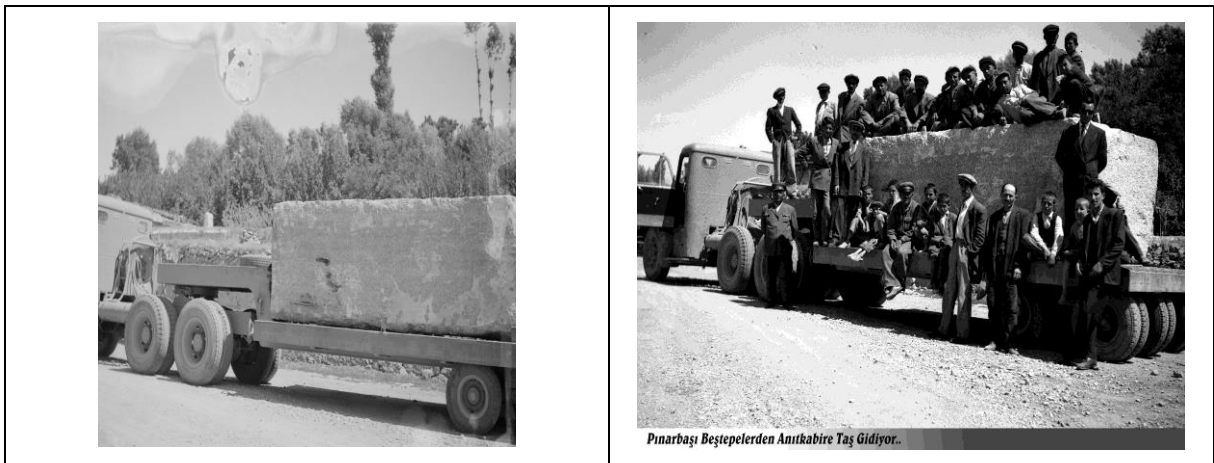
9. GÖRSEL VERİLERDE PINARBAŞI'DA DEMOKRAT PARTİ MİLLETVEKİLLERİ

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Fotoğraflar 1950'li yıllara aittir. 1946 yılında Dörtlü Takrir'de imzaları bulunan Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuad Köprülü tarafından kurulan Demokrat Parti, Türk siyasal yaşamında yerini almıştır (Tuncer, 2008). Demokrat Parti Pınarbaşı İlçe Başkanlığı görevini, kuruluşundan itibaren Rasim Yağan yapmıştır. Fotoğraflarda, Demokrat Parti Milletvekilleri Pınarbaşı'da halkla sohbet etmektedir. Diğer fotoğrafta görüldüğü gibi 1959 yılında Adnan Menderes Kayseri'ye gelmiştir. Adnan Menderes'i karşılayanlar arasında Pınarbaşılılar da bulunmaktadır (Erdem, Röportaj Tarihi: 03.04.2018).

10. ANITKABİR'İN İNŞASI İÇİN PINARBAŞI'DAN GÖTÜRÜLEN BEYAZ TRAVERTENLER

Kaynak: (Cengiz Peker, Foto Peker, Pınarbaşı Kayseri)

Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938 tarihinde hayata gözlerini yummuştur. Atatürk, ölünce nereye gömülmek istendiğine dair bir vasiyet bırakmamış, bu konuda “*Beni milletim nereye isterse gömsün. Hiçbir şey söylemem!*” demiştir (Dokuyan,2014).

Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümü bütün yurttaki olduğu gibi Kayseri’de de büyük üzüntüyle karşılanmıştır. Atatürk’ün matemine ağlayan yurt aydınları, Türk Milletinin acısına ortak olmuş, içinde bulunulan acıyı hafifletmeye çalışmışlardır. Havanın soğukluğuna rağmen, yetkililer tarafından verilen bu söylevleri dinlemek için, kalabalık insan grupları hoparlörlerin etrafında, radyo olan kahvehanelerde toplanmış, gönüllerini saran üzüntüyü, bu şekilde olsun, bir parça hafifletmek düşüncesiyle beklemişlerdir (Altuncuoğlu,2014).

Atatürk için Ankara’da Rasattepe’ye bir anıt mezar yapılmasına karar verilmiştir. Anıtkabir adı verilecek bu anıtın yapımı için yurdun dört bir yanından inşaat malzemeleri getirilmiştir. Getirilen bu inşaat malzemeleri arasında Pınarbaşı’ndan getirilen beyaz travertenler heykel grupları, aslan heykelleri ve mozole kolonalarında kullanılmıştır (Kesemen,2013).

Pınarbaşı’da yaşayan Avşarlar arasında ölen kişinin arkasından ağıt yakmak gelenek haline gelmiştir. Pınarbaşı’nın aslen Küçük Kömarmut Köyünden olup Bahçecik Köyüne gelin giden Hatice Ülger, Atatürk’ün vefatının ardından şu ağıtı yakmıştır (1910 Doğumlu Hatice Ülger)

Atatürk’e Ağıt

Gemide trende olmaz mı direk
Harbe gidenlere dayanmaz yürek
Kemal Paşa gibi bir aslan gerek
Vurun guzularım der Kemal Paşa
Kemal Paşa, Kemal Paşa,
Kılıcını vurdu taşta
Askerinle binler yaşta
Ünü büyük Kemal Paşa
Kemal öldü deyince
Gök kepti (çöktü), yer ıgradı (sarsıldı)
Gidin Ankara’dan sorun
O orada çok ağlandı.

11. SONUÇ

Yüzölçümü ve köy sayısı olarak Kayseri’nin en büyük ilçesi unvanını taşıyan Pınarbaşı’da, Cumhuriyet’in ilk yıllarından 1970’li yıllara kadar ulaşabildiğimiz fotoğraflar nispetinde sosyo- kültürel hayat görsel verilerle incelenmiştir. Günümüze kadar korunabilmiş olan tarihi yapılar, güncel halleriyle fotoğraflandırılarak geçmişe dönük mukayese imkânı sağlanmıştır. Pınarbaşı’da önemli bir yer teşkil eden atçılık, at yarışları fotoğraflar eşliğinde anlatılmıştır. Orduya at yetiştiriciliği noktasında, Pınarbaşı’nın nadide bir yer teşkil ettiği net bir şekilde anlaşılmaktadır. Geleneksel Pınarbaşı evleri hakkında bilgi verilmiş, maalesef günümüze kadar ulaşabilenlerin sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Tarım ve hayvancılık olarak ekonomiye büyük katkı sağlayan Pınarbaşı’da, 1960’lı yıllarda Karaboğaz ve Gebelek Köyü’nde patates festivalleri düzenlenmiş, fotoğraflarla gösterilmiştir. Ekonomik anlamda kerestecilik Pınarbaşı’da önemli bir yer teşkil etmiştir. Ağaç işlerinde elektrikli testerenin olmadığı dönemlerde iskele kurulur, el hızarı denen büyük testere ile bir kişi iskelenin üzerinden bir kişi de iskelenin aşağı kısmından ağaçları biçimlendirirlerdi. Yorucu ve zahmetli olan bu sistem uzun zaman uygulanmıştır. Günümüzde eskiye oranla bir azalma olsa da kereste biçme makineleri artık elektrik enerjisiyle çalışmakta, modern tezgâhlarda işlenmektedir. Milli Bayramlar Pınarbaşı’da da coşkuyla kutlanmış, görsel veriler eşliğinde bu coşku ifade edilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümü bütün yurttaki olduğu gibi Pınarbaşı ve köylerinde de büyük üzüntüye neden olmuştur. Pınarbaşılılar üzüntülerini manileriyle, ağıtlarıyla dile getirmişlerdir.

Anıtkabir'in yapımı için yurdun dört bir yanından inşaat malzemeleri getirilmiştir. Görsel verilerden de anlaşıldığı gibi Pınarbaşı'dan beyaz travertenler getirilmiş, Anıtkabir'de yer alan heykel grupları, aslan heykelleri ve mozole kolonalarında kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

- ALTUNCUOĞLU, N. (2014). Atatürk'ün Kayseri'ye Gelişleri ve Vefatıyla İlgili Haberlerin Kayseri'deki Yankıları. *Uluslararası Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Dergisi*, (20), 263-281.
- ALTUNCUOĞLU, N. ve SAYDAN, İ. A. (2015). Kayseri Vilayet Gazetesi Ekseninde Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kayseri'de Zafer Bayramı Kutlamaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39(2),145-156.
- AYSAL, N. (2015). Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (40), 271-273.
- BOZKURT, M. (2016). *Pınarbaşı*. Kayseri: Pınarbaşı Belediyesi Kültür Yayınları.
- CENGİZ, M. (1934 Pınarbaşı Doğumlu) Röportaj Tarihi: 03.04.2018.
- DENİZ, T. (2016). Yeni Umutların Işığında Tarihi İpek Yolu Coğrafyası. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), 195-202.
- DOKUYAN, S. (2014). Anıtkabir Nasıl İnşa Edildi? Süreç ve Tartışmalar. *History Studies*, 6(5), 131-132.
- ERDEM, S. (1941 Pınarbaşı Doğumlu) Röportaj Tarihi: 03.04.2018.
- ERDOĞAN, A. (1948 Pınarbaşı Doğumlu) Röportaj Tarihi: 05.04.2018.
- ERDOĞAN, Y. (1942 Pınarbaşı Doğumlu) Röportaj Tarihi: 01.04.2018.
- İZBIRAK, R. (1978). Pınarbaşı. *Türk Ansiklopedisi içinde* (c. 27, ss. 4-5). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- KALAFAT, Y. (1997). *ABAY'ın 150. Yılında İpek Yolu Güzergâhları*. Ankara: Ecdad Yayınları.
- KESEMEN, H. (2013), Türkiye'nin Kalbi Anıtkabir. *Hukuk Gündemi*, (Atatürk Özel Sayısı), 156-157.
- ÖZDOĞAN, K. (1948). *Kayseri Tarihi Kültür ve Sanat Eserleri*. Kayseri: Erciyes Matbaası.
- PEKER, C. *Foto Peker*. Hükümet Meydanı. No: 1. Pınarbaşı. Kayseri.
- PINARBAŞI Devlet Hastanesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile yapılan röportaj: 11.04.2018.
- SATOĞLU, A. (2002). *Kayseri Ansiklopedisi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- TUNCER, E. (2008). *1946 Seçimleri*. Ankara: Tesav Yayınları.
- ÜZÜMERİ, M. E., DİNÇER, S. ve KAZANCI S. (1957). Pınarbaşı (Aziziye). *Türkiye Ansiklopedisi içinde* (c. 4, ss. 472-473). Ankara: İletişim Yayınları.
- URL: <http://www.kayserikultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 13.04.2018.